

Prvé poznatky z výskumu netopierov vranovského regiónu

Peter PJENČÁK

VLastivedné múzeum, 094 3/ Hanu.šovce nad Top Lou

Úvod

Územie vranovského regiónu (bývalého okresu) patrí k faunisticky slabo preskúmaným oblastiam Slovenska. Údaje o výskyte netopierov z tohto územia pochádzajú len od DANKA (1988). V predkladanej práci prezentujeme výsledky sčítania netopierov v podkrovných priestoroch kostolov a na zimoviskách vo Vranovskom regióne v rokoch 1993 - 1995.

Materiál a metodika

Územie Vranovského regiónu je veľmi rôznorodé. Zasaňuje tu šesť geografických celkov: Východoslovenská rovina, Východoslovenská pahorkatina, Beskydské predhorie, Ondavská vrchovina, Slanské vrchy a okrajovo Laborecká vrchovina. Nadmorská výška sa pohybuje od 110 m n.m. do 1092 m n.m. Sledované lokality sú v rozpätí 120 - 460 m n.m. Skúmané územie, mimo Slánskych vrchov, patrí do teplej, mierne suchej až mierne vlhkej klimatickej oblasti s priemernou ročnou teplotou 7,8°C, priemerný ročný úhrn zrážok je 600 - 700 mm.

V rozpätí 2. - 4. júna 1993 sme s dr. Kaňuchom skontrolovali 29 kostolov. V priebehu roka 1994 som skontroloval päť kostolov a v júni až auguste 1995 84 kostolov. Netopiere sme na lokalitách sčítali vizuálne, pričom neboli nijakým spôsobom rušené.

Zoznam kostolov so zisteným výskytom netopierov

1. Babie (6994, 240 m ll.m.), 2. Banské (7195, 350 111 ll.m.), 3. Benkovce (7096, 130 m ll.m.), 4. Bystré, Rk (6995, 180 m ll.m.), 5. Cabov (7195, 210 m ll.m.), 6. Čičava Gk (7095, 160111 11.111.), 7: Čierne Ek (7095, 180 m ll.111.), 8. Detrik (6995, 360 m ll.m.), 9. Ďurd'oš, (6995, 200 m n.m.), 10. Hanušovce Rk (6994, 210 m n.m.), 11. Holčikovce (6996, 170 m ll.m.), 12. Jasenovce-osada (7096, 170 m ll.111.), 13. Jasenovce (7096, 170 m ll.111.), 14. Kvakovce (7095, 200 m ll.111.), 15. Malá Domaša (7095,140 m ll.m.), 16. Matiaška (6995,220 m n.m.), 17. Merník Ek (7095,180 m ll.m.), 18. Michalok Gk (7095, 260 m ll.m.), 19. Nižná Sitnica Rk (6996, 190 m ll.m.), 20. Nižný Hrušov Rk (7196, 130 m ll.m.), 2 I. Nová Kelča (6996, 180 m n.m.) 22. Ondavské Matiašovce (7096, J 40 m ll.m.), 23. Pakostov Gk (6996, 200 m ll.m.), 24. Petkovcem (6995, 230 111 ll.m.), 25. Piskorovce (6896, 250 111 ll.m.), 26. Pritul'any (6896, 250 m n.m.), 27. Radvanovce Rk (6994, 280 m n.111.), 28. Ruská Poruba (6896, 250 111 11.111.), 29.Sačurov Gk (7196, 130111 11.111.), 30. Sačurov Rk (7196, 130 m ll.m.), 3 I. Sečovská Polianka Rk (7296, 130 111 11.111.), 32. Sedlička-Podčičeva Rk (7096, J 60 m ll.m.), 33. Skrabské (6995, 160 111 11.111.), 34. Šteianovce (7096,220 m n.m.), 35. Vavrinec (6995, 300 m n.m.), 36. Vranov Rk (7195, 130 111 n.111.), 37.Vranov-Čemerné Gk (7195, 130 m ll.m.), 38. Vyšná Sitnica Rk (6996, 200 m n.m.), 39. Vyšný Kazimír (7095,220 m n.m.), 40. Vyšný Žipov Rk (7095, 160m n.111.),

Vysvetlivky: Rk - rímskokatol. kostol, Gk - gréckokatol. kostol, Ek evanjelický kostol.

Zoznam zimovísk

1. Hallušovce - povala kaštiela, (6994, 210 m n.m.), 2. Merník - štôľňa, (9570, 200 m n.m.), 3. Vyšný Žipov - pivnica, (7095, 160 m n.m.), 4. Zámutov - štôľne, (7094, 460 m n.m.), 5. Zámutov - pivnica pod Baranom, (7094, 380 m ll.m.).

Výsledky a diskusia

Z celkom 87 skontrolovaných podkrovných priestoroch kostolov, sme v 40 prípadoch (46 %) zistili výskyt netopierov, v 34 prípadoch (39 %) bol na povalách starý trus a v 13 prípadoch (15 %) bol výsledok negatívny. Pomerne vysoké percento lokalít so starým trusom je spôsobené uzatváraním vletových otvorov do veží pletivom, prípadne sú tieto kostoly len prechodnými úkrytami. Celkom sme v skúmanom území zistili výskyt 13 druhov netopierov. V roku 1995 bolo v podkrovných priestoroch kostolov vranovského regiónu nájdených celkom minimálne 1950 netopierov 6 druhov: *Rhinolophus hipposideros* (102 ex.) *Rhinolophus ferrumequinum* (1 nález), *Myotis myotis* (1280 ex.), *Myotis emarginatus* (303 ex.), *Eptesicus serotinus* (152 ex.), *Plecotus austriacus* (112 ex.). V r. 1993 navyše *Myotis blythi*.

Na zimoviskách k nim pribudli: *Myotis daubentoni*, *Myotis bechsteini*, *Barbastella barbastellus*, *Plecotus auritus*.

Náhodne sme zistili výskyt *Nyctalus noctula* a *Vespertilio murinus*. V štyroch prípadoch sme v letnom období zistili po tri druhy netopierov (lokality Č. 8,9, 16, 28) a v štyroch prípadoch dva druhy (č. 1,5,22,36). Výsledky z roku 1995 sú v tabuľke č. 1.

Poznámky k jednotlivým druhom

Rhinolophus ferrumequinum - podkovár veľký

Počas sčítania bol zistený letný výskyt na troch lokalitách. 2.6.1993 po 1 ex. v Banskom a Cabove, 29.6.1995 v Detríku. Zaujímavé je pozorovanie lex. z 18.10.1994 v Cabove. Jeden ex, bol pozorovaný od 20.11. do 10.12. 1994 v štólňi pri Zamutove (tab.3).

Rhinolophus hipposideros - podkovár malý

Počas výskumu sa v letnom období zistil na 9 lokalitách v počtoch od 1 do 31 ex. V lokalitách (č. 8, 9, 16,22, 30 a 32) boli samičie kolónie s mláďatami. Zaujímavé sú zmeny početnosti v kostole vo Vavrinci, kde v roku 1993 podkováre neboli v dôsledku uzavretia v letových otvorov pletivom. No už v r. 1994 tam bolo 30 ex. a v r. 1995 15 ex.

Tento druh pravidelne zimuje v lokalitách (č. 3, 4 a 5). Z priebehu zmien početnosti podkovárov malých v zime 1994/1995 v pivnici Pod Baranom pri Zamutove vyplýva, že slúži hlavne ako prechodný úkryt. Zmeny početnosti sú v tabuľke č.2.

Myotis myotis - Netopier obyčajný

Je to najpočetnejší druh skúmanej oblasti. Vyskytol sa v 10 kostoloch. Najväčšia kolónia bola v Sačurove v gréckokat. kostole v počte približne 1000 ex. Podľa pomerne malého množstva trusu sa tu kolónia zdržiava len niekoľko rokov, bude zaujímavé sledovať jej ďalší vývoj. 18. 10. 1994 na povale tohto kostola bolo ešte 20 ex. V minulosti bola veľká kolónia na povale kostola v Remeninách, kde je asi 1 m hrubá vrstva trusu. U tohto druhu sa prejavuje nárast početnosti. V gréckokat. kostole v Cičave vzrástol počet zo 4 ex. v r. 1993 na 40 v r. 1995, v rímskokat. kostole v Bystrom stúpol počet zo 40 ex. (DANKO 1988) na 180 v r. 1995. V roku 1995 sa objavila nová kolónia v Matiaške. Každoročne zimuje v štôľňach pri Zámutove v počte do 30 ex. (tab. 3). 27.2.1993 boli dva ex. v pivnici pod Baranom pri Zámutove.

Myotis blythi - Netopier ostrouchý

Letný výskyt sa zistil len v jednom prípade 2. 6. 1993 na povale kostola v Kamennej Porube. Nie je však vylúčený ich výskyt vo veľkých kolóniách *Myotis myotis*. V štôľňach pri Zamutove každý rok zimujú dva až deväť ex.(tab.3). 23. 10. 1995 bol 1 ex. v pivnici pod Baranom pri Zamutove.

Myotis emarginatus - netopier brvitý

Zatiaľ poznáme 5 lokalít letného výskytu. Veľká kolónia je v kostole v Matiaške (200 ex.) a v starom kostole v Novej Kelči (100 ex. v r.1993 len 15 ex.). Na ďalších troch lokalitách (2,8,9) bol 1 ex. V zime 1993 - 1994 hibernovali ex. v štólňi pri Zámutove. V čase od 16.12.1993 do 19.4.1994 zimoval 1 ex. v pivnici pod Baranom pri Zámutove.

Myotis daubentoni - netopier vodný

Zatiaľ bol zistený len v zimnom období na zimoviskách č.4 a 5 v počtoch jeden až päť kusov (tab.3)

Eptesicus serotinus - večernica pozdňá

Je rozšírený po celom skúmanom území. Celkom sa zistil na 11 lokalitách. S výnimkou lokalít Č. 1 a 27 to boli samičie kolónie s mláďatami. Vzhľadom na to, že netopiere boli veľmi často ukryté v štrbinách medzi plechom a doskami, sú zistené počty nižšie ako skutočný stav. Oproti roku 1993 zanikli 20 ks kolónie v Jasenovciach a Zámutove (rímskokat. k.) Tá druhá v dôsledku výmeny strešnej krytiny. V rímskokat. kostole v Sečovskej Polianke poklesol počet oproti r.1993 z 20 na 5 ex. Na zimovisku bol zistený len raz 6.1.1995 bol 1 ex. v štôľni pri Zámutove.

Vespertilio murinus - večernica pestrá

Jeden exemplár bol nájdený v júni 1993 pod stromom pri kostole v Matiaške.

Nyctalus noctula - raniak hrdzavý

V zbierkach Vlastivedného múzea v Hanušovciach n/T. sa nachádza 1 mumifikovaný ex. z 19. 10. 1987, nájdený v okne kaštieľa.

Plecotus austriacus - ucháč sivý

Ide o najčastejšie sa vyskytujúci druh podkrovných priestorov kostolov v skúmanom území. Zistili sme ho na 13 lokalitách. V lokalitách č. 17, 18, 20, 31 a 33 boli samičie kolonie s mláďatami. Kolónia v Hanušovciach Ek (DANKO 1988) zanikla v roku 1994 pri oprave strechy. Každoročne za silných mrazov zimujú 1 - 2 ex. na schodišti kaštieľa v Hanušovciach nff. 10. 2. 1995 boli dva ex. v pivnici vo Vyšnom Žipove.

Plecotus auritus - ucháč svetlý

Zatiaľ bol zistený len na zimoviskách (čA a 5) v počte jeden až päť exemplárov.

Barbastella barbastellus - uchaňa čierna

Sú známe údaje len zo zimovísk č.2 a 4. V štôlniach pri Zámutove bolo zatiaľ najviac 48 ex (tab.3). V štôlni pri Memíku sa zatiaľ zistil jeden ex. 5.2.1995.

Literatúra

DANKO, Š.,1988: Výsledky činnosti ornitologickej sekcie. Zbor. odborných výsledkov XI. Vsl.TOP: 108-114

First results of the bat research in the Vranov n. Topľou region

Abstract: [n years 1993 - 1995 we conducted the bat censuses in 10ft spaces and hibernaculas of the Vranov region. We found together with the records from the Regional museum in H311UŠOVCE n. Topľou to occurrence of 13 bat species: *Rhinolophus hipposideros*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Myotis myotis*, *Myotis emarginatus*, *Eptesicus serotinus*, *Plecotus austriacus*, *Myotis blythi*, *Myotis daubentoni*, *Myotis bechsteini*, *Barbastella barbastellus*, *Plecotus auritus*, *Nyctalus noctula*, *Vespertilio murinus*.

Tab. 1:

Početnosť netopierov v podkrovných priestoroch kostolov vranovského regiónu v roku 1995

Number of bats in the 10ft spaces in Vranov district in 1995

Lokalita (Locality)	Jlhip	Rfer	Mmyo	Memo	&er	Pa...
I. Babie					3	
2. Banské	4			1		
3. Benkovce					14	
4. Bystré			180			
5. Cabov	1		1			
16. Čičava			40			
7. Čierne						
8. Detrik	9	1		1		
9. ĎUrdoš	25			1	10	
10. Hanušovce						
II. Holčíkovce						
12. Jasenovce ns.						
Lokalita (Locality)	Jlhip	Rfe	Mmyo	Memo	&er	Pa...
14. K vakove.						
15. Malá Domaša						
16. Maliaška	9		45	200		
17. M.mik						
18. Mebalok						20
19. Nižná Silnica						9
21. Nová K.lča				100		
22. O. Matiašove.			2			
23. Pakostov						15
24. Petkovce	31				10	
25. Piskomvce						14
26. Pritulany			7			
127. Radvanovce					17	
29. Sačumv Gk			1000			
130. Sačurov Rk					1	
131. S. Polianka			1		.5	4
32. Sedliska						
33. Skrabské						
34. Št.fánovce						14
35. Vavnec	15					
36. Vranov						17
38. Vyšná Sitniea					25	
39. Vyšný Kazimir					.10	
40. Vyšný Žipov			3		50	

Tab. 2:

Zmeny početnosti *R. hipposideros* v zime 1994-95 v pivnici pod Baranam pri Zamutove

Changes in numbers of *R. hipposideros* in winter 1994-95 in pod Baranom cellar near Zamutov

Dátum (date)	1.9.	29.9.	5.10.	8.10.	16.10.	23.10.	6.11.	10.12.	6.1.
Počet (number)	21	47	66	61	68	72	62	15	10

Tab. 3:

Prehľad výskytu netopierov na zimovisku Zámutov - štôlne. Review of occurrence of bats in the Zámutov - galleries hibernacula

Dátum (date)	3.12.	27.2.	28.11.	6.12.	6.3.	20.11.	10.12.	6.1.	23.2.
Druh (species)	1992	1993	1993	1993	1994	1994	1994	1995	1995
<i>. hipposideros</i>	3	4	3	3	2	2	2	3	3
' <i>. ferrumequinwn</i>					1	1	1		
<i>myotis</i>	26	22	19	17	24	29	25	28	25
<i>blytJú</i>		9	4	4	3	3	3	2	4
<i>emarginatus</i>			1	1	1				
' <i>. daubentoni</i>	2	3	2	4	3	3	2		3
<i>é bechsteini</i>			1	1	2				
<i>. serotinus</i>								2	
' <i>. borbastellus</i>	24	7	31	37	6	16	44	48	18
' <i>. auritus</i>			1		1	5	5	4	2